

Handläggare
Monica Fredriksson

Utvärdering av pilottest med paketboxar/leveransboxar på offentlig mark

Bakgrund

Hösten 2020 tog företaget Iboxen kontakt med trafikkontoret. De hade önskemål om att etablera en ny nationell, öppen och hållbar infrastruktur för leverans av paket och försändelser över hela Sverige.

För att utreda lämpligheten i att använda offentlig plats för leveransboxar beslutade kontoret att genomföra ett test med två olika aktörer, varav Iboxen är en. Den andra aktören är PostNord. Testet påbörjades våren 2021 och pågår fram till årsskiftet 2022/2023. Nedan beskrivs de två aktörernas upplägg.

Iboxen Infrastruktur AB (Iboxen)

Iboxen har 50 placeringar, på Södermalm och i Gamla stan. De är leveransoberoende, och har 5-10 leveransbolag som levererar till boxarna dygnet runt.

Iboxen har ett mål på minst 50 000 leveransboxar i Sverige, utplacerade på 36 000 platser, varav ca 5 000 i Stockholm. Iboxens placeringsstrategi är kvartersnära optimal placering, vilket för dem innebär ett leveransskåp per 90 bostäder med max 300 meter från varje bostad till ett skåp. I Iboxens placeringsstrategi har ingen hänsyn tagits till de trafikmässiga aspekterna; lastplatser, tillgång till kantsten, reglering, gatans utformning eller trafikläget i övrigt. Detta skiljer sig från hur staden gett tillstånd för exempelvis laddstolpar, där staden pekat ut lämpliga platser med rätt förutsättningar och sedan har företag fått ansöka om att anlägga stolpar på den platsen.

PostNord Sverige AB (PostNord)

PostNord har ca 25 placeringar inom Vasastan, Norrmalm, Östermalm och Kungsholmen. PostNords placeringsstrategi är att finnas nära brevbärare och distributionsfordon, bland annat har de krav på att det finns lastplats/parkering etc. i närheten. De jobbar med placering nära hem eller där människor rör sig i vardagen (bostadsrättsföreningar, flerfamiljshus, service och mötesplatser som bensinstationer, parkering, gallerior). De har samdistribution

Trafikkontoret
TillståndFleminggatan 4
Box 8311
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 26 218
Växel 08-508 27 200
trafikkontoret@stockholm.se
trafikkontoret@stockholm.se
Org nr 212000-0142
start.stockholm

med oftast en leverans till boxen/dag. PostNord har paketboxar både inomhus och utomhus, samt på både offentlig plats och kvartersmark. Inomhusplaceringarna, och utomhus på kvartersmark, är i avtal med privata aktörer eller kommunala bolag och berörs inte i denna utvärdering.

Upplåtelsevillkor

Platserna för paketboxarna upplåts med polistillstånd på offentlig plats. Staden tar under provperioden ut taxa för fristående objekt.

Utvärderingens genomförande

Avstämningsmöten

Kontoret har under testets gång haft löpande avstämningsmöten med tillståndshavarna. Inför testet har tillståndshavarna förbundit sig att lämna data till trafikkontoret, exempelvis:

- antal transporter till varje skåp
- fordonstyp, antal leveranser/tidpunkter
- genomsnittligt antal paket som levereras
- genomsnittlig leveranstid (parkerad vid skåpet)

Tillståndshavarna har accepterat villkoren för piloten men inte lämnat data i den utsträckning som överenskommits. Tanken bakom pilottestet var bland annat att den information bolagen lämnade skulle utgöra en bra grund för utvärderingen.

Utvärdering från KTH

Stockholms stad har via miljöförvaltningen deltagit i EIT Urban Mobilitys projekt HALLO (Hubs for Last Mile Delivery Solutions ”sistamilenleveranser”), som avslutades 31 mars 2022. I projektet HALLO deltog även Kungliga Tekniska Högskolan, KTH. Initialt angav bolagen att boxarna skulle utgöra ett klimatsmartare alternativ till hemleveransen, och staden ville ha en möjlighet att utvärdera om så var fallet. Under pilottestet diskuterades därför KTHs och miljöförvaltningens möjlighet att få ta del av underlag från piloten för att bidra till arbetet inom HALLO om sistamilsleveranser och Stockholms stads strategiska arbete kring detta. Då varken Iboxen eller PostNord lämnade över de data som KTH behövde i tid, kunde utvärderingen från KTH tyvärr inte fullföljas på det sätt kontoret önskade.

Synpunkter från allmänheten

Kontoret har fått in ett antal synpunkter och klagomål under testets gång. I början av september 2022 fanns 36 synpunkter/frågor registrerade på postboxar. Av dessa var 2 neutrala frågor, 3 var positiva synpunkter. Övriga 31 var klagomål. Klagomålen handlar

bl.a. om dåliga placeringar, att de förfular stadsbilden, att de är nerklottrade och att det är för många av dem. Fastighetsägare och bostadsrättsföreningar har hört av sig och framfört att de inte vill ha skåpen mot sin fasad. Det har bland annat handlat om att paketboxen står i vägen för fastighetsägare vid renovering/målning, risk för skräp bakom boxen samt vatten/snö mot fasaden som skapar framtida problem. Även trygghetsfrågor har lyfts, t.ex. att personer kan klättra upp på paketboxen och enklare göra inbrott i lägenheter om den står vid en fasad.

Förutom de klagomål som redovisats ovan har kontoret löpande vidarebefordrat felanmälningar till aktörerna om klotter och affischer. Flera klagomål har också inkommit om att både hundar och människor kissar vid boxarna.

Trafikkontorets analys

Stadens offentliga rum – gator, torg och andra allmänna platser – är en av Stockholms största och viktigaste tillgångar. De utgör en arena för stadens grundläggande syfte: möten mellan människor för utbyte av idéer, kultur, varor och tjänster. När staden växer delar fler människor på de offentliga rummen, vilket ökar möjligheten till interaktion. Det krävs varsamma avvägningar för att nyttan av detta ska gagna så många som möjligt.

Kontoret har under de senaste åren sett ett ökat anspråk på det offentliga rummet. Inslag som laddinfrastruktur, parkering för cyklar och bilar, kollektivtrafikkörfält, cykelinfrastruktur, gröna ytor, lastplatser, breda gångbanor, fysiska terrorhinder och uteserveringar är exempel på sådant som kräver utrymme och har varit en del av det offentliga rummet under mer eller mindre lång tid. För varje plats behöver kontoret göra avvägningar mellan dessa intressen och samtidigt värna om framkomligheten. En ny tendens är att det handlar om ganska stora anspråk, och nya aktörer, som till skillnad från t.ex. restauranger med uteserveringar, vill ha hela sin verksamhet på offentlig plats.

En fördel som lyfts fram är att boxar på offentlig mark ger möjlighet att hämta paket dygnet runt. Denna möjlighet anser inte kontoret vara av sådan vikt, att den uppväger de olägenheter som uppstår genom att använda den begränsade resurs som det offentliga utrymmet utgör, till något så utrymmeskrävande som paketboxar. Data visar dessutom att användarna av paketboxar sällan hämtar sitt paket mellan kl. 22.00–06.00, då det känns otryggt. Det innebär att de flesta hämtar sina paket på tider då de lika gärna kunnat hämta paketen i paketboxar placerade i mataffärer och gallerior etc. De få

Trafikkontoret
Tillstånd

Fleminggatan 4
Box 8311
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 26 218
Växel 08-508 27 200
trafikkontoret@stockholm.se
trafikkontoret@stockholm.se
Org nr 212000-0142
start.stockholm

positiva kommentarer som kommit in till kontoret handlar främst om att paketboxarna gör att man slipper stå i kö. Detta syfte kan dock uppnås även då paketboxen står på kvartersmark.

Gatans funktion

En av kontorets inriktningar är att utveckla gatans funktion som vistelseplats och använda ytan klokt, för att kunna transportera fler människor och mer gods. Kriterier för att utvärdera prioriterade funktioner i offentliga rum kan till exempel vara följande.

1. Bidrar objektet till attraktivitet? Är det vackert/intressant att titta på? Ökar det antalet personer som vill uppehålla sig på platsen?
2. Finns det alternativa placeringar objektet kan placeras på?
3. Vem/vilka är användarna? Alla eller få? (Bättre ju fler)
4. Är det mångfunktionellt i funktion? (Ja är att föredra, men inget krav)
5. Är det flexibelt över tid? (Det är mindre känsligt att tillåta objekt om de är enkla att flytta)
6. Höjd. (Lägre är oftast bättre, då objekt som går att gömma sig bakom bidrar till otrygghet.)
7. Yta. (Mindre yta är oftast bättre.)

De flesta av dessa kriterier utfaller negativt för paketboxar. De anses inte vara snygga eller intressanta och bidrar därmed inte till ökad vistelse på platsen. Paketboxar kan med fördel placeras på fastighetsmark och de används av ett begränsat antal. De är dessutom skrymmande och bryter siktlinjer, vilket kan öka otryggheten.

Näringsliv

Många butiksägare vittnar om svårigheter att upprätthålla sin affärsverksamhet, när allt fler konsumenter går över till att handla på nätet. För butiksägare kan förutsättningarna förbättras genom att ha paketboxar i sina lokaler. På så sätt får de, förutom ersättning för att inhysa själva paketboxen, en möjlighet till merförsäljning. Om paketboxar istället placeras på offentlig plats utomhus går butiksägare miste om dessa möjligheter. Butiker och gallerior är också något som bidrar till en levande stad och ger mervärde även för invånarna.

Kontorets ställningstagande

Utifrån vad som framförts ovan anser kontoret inte att det finns tillräckligt starka motiv för att upplåta den här typen av kommersiell hantering av paket och försändelser på offentlig plats. Kontoret kommer därför att avsluta pilottesten för de två aktörerna den 31

december 2022, och hänvisar därefter främst till placeringar på kvartersmark. Undantag kan komma att göras för placeringar där det är långt till andra paketombud, vilket främst handlar om platser i ytterstaden. Förutsättningarna är att paketboxen passar in i stadsbilden och inte skapar hinder eller otrygghet.

Enstaka platser kan komma att beviljas även i innerstaden, på platser där det visar sig finnas ett stort behov och där kontoret efter en samlad bedömning anser att paketboxen passar in i stadsbilden och inte skapar hinder eller otrygghet på platsen.

Gunilla Glantz
Trafikdirektör

